

najstarijih splitskih nadbiskupa Tome Arhiđakona s posebnim naglaskom na tituliranje Stjepana Držislava i pitanja metropolitanskog položaja Splita u IX. stoljeću (386-396); razmatranje pojma »zakona«, odnosno pravnog običaja (*consuetudo*) u staroj hrvatskoj pravnoj terminologiji (397-407); pitanje *Tko je i kada sastavio kartular samostana sv. Krševana u Zadru* (425-430); razmatranje o liburnskim općinama (431-436); problematika međunarodnog položaja Zadra u XII. stoljeću (437-444); problem nestanka općinske samouprave u bizantskoj Dalmaciji nakon Novele 46 Lava VI. Mudrog i vjerodostojnost darovnica hrvatskih vladara koje se odnose na područje bizantske Dalmacije (462-467); analiza sačuvanih verzija Radovanove isprave i njihova vjerodostojnost (468-473); pitanje organizacije vojne i civilne vlasti u Dalmaciji u vrijeme cara Justinijana (474-482); pitanje vjerodostojnosti šibenskih povlastica 1167.-1322. godine (483-494); problem datacije Ljetopisa popa Dukljanina (495-502) te na kraju problem titulacije hrvatskih vladara i položaj Trpimirove Hrvatske uz upozorenje na potrebu preispitivanja datacije Trpimirove darovnice, kao i vrijeme prvih znakova feudalizacije u Hrvatskoj (503-518).

Završni dio knjige čine *Sjećanja* na trojicu istaknutih znanstvenika: Jaroslava Šidaka, Branka Fučića i Vladimira Bayera (519-531). Ova sjećanja nisu nekrolozi u klasičnom smislu s biografskim podacima o autorima, već u prvom redu zahvala za misli koje su ti znanstvenici podijelili s autorom. Posebno to dolazi do izražaja u autorovim sjećanjima na razgovore s Jaroslavom Šidakom, susrete s Brankom Fučićem i predavanja Vladimira Bayera.

Razmjena misli, razgovor i diskusija pojmovi su koji se provlače kroz cijelu knjigu. Oni su poticaj za ono što je napisano, a napisano je ujedno i traganje za novim poticajima. Sam autor u predgovoru knjige koja je pred nama kaže kako je njezina glavna svrha poticanje daljnje diskusije. Valja vjerovati kako će ovaj izazov naći dostojan odgovor.

Zdravka Jelaska Marijan

Mljetski statut, Književni krug i Zavičajni klub »Mljet«, Split – Dubrovnik, 2002., 268 str.

Mljetski statut iz 1345. godine svjedočanstvo je posebnog statusa što ga je u okviru Dubrovačke Republike uživao otok Mljet i njegovi žitelji. *Liber de ordinamenti e delle usanze della universitade del comun de Melida* nije, doduše, sačuvan u izvornom obliku iz 1345. godine, ali je sačuvano nekoliko kasnijih rukopisa koji sadržavaju prijepis izvornog teksta. Najstariji poznati sačuvani tekst potječe iz XV. stoljeća, a korišten je na Mljetu do uspostave austrijske vlasti 1815. godine. Od te godine nadalje nalazio se u Beču. Kako se problem povrata arhivske građe koja se nalazila u Austriji otežao kroz dugi niz desetljeća nakon sloma Austro-Ugarske Monarhije, ovaj je pravno-povijesni spomenik vraćen tek 1978. godine. Od 1995. godine, nakon restauracije, čuva se u Državnom arhivu u Dubrovniku. Osim tog primjerka, jedan je rukopis iz XVII. stoljeća sačuvan u Franjevačkoj biblioteci samostana Male braće u Dubrovniku pod naslovom *Statuto o sia le leggi dell'universita dell'Isola di Meleda*. Kasniji rukopisi sadržajno ne pokazuju bitne razlike u odnosu na dva navedena. Mljetski je statut prvi put tiskan 1851. godine unutar

edicije *Archiv für Kunde österreichischer Geschichtesquellen*. To je izanje priredio Guszav Wenzel prema rukopisu iz XV. stoljeća koji se tada nalazio u biblioteci Vrhovnog su- da u Beču, konzultirajući uz to i rukopis iz knjižnice samostana Male braće. Slično je i s izdanjem koje je pred nama. Njegovu okosnicu također čini rukopis iz XV. stoljeća, koji je u ovom slučaju objavljen u izvornom obliku i hrvatskom prijevodu, ali su uz to tiskane i odredbe iz rukopisa koji predstavlja svojevrsnu dopunu rukopisa Statuta iz franjevačke knjižnice samostana Male braće u Dubrovniku. Ovaj rukopis u kojem su sabrane kasnije odredbe sačuvan je pod originalnim naslovom *Consulta a Meleda e diverse Parti del Pregato, Ordini della Signoria del Minor Consiglio e dei Signori Deputati Sanitarii volgarmente (cacciamorti), con tutto l'attinente a questa Isola di Meleda*.

Inicijativu za objavljivanje Mljetskog statuta dao je, nakon dopremanja rukopisa u Dubrovnik, Zavičajni klub »Mljet«. Obradili su ga, priredili za tisak i preveli Ante Marinović i Ivo Veselić. Objavljen je u biblioteci »Svjedočanstva« Književnog kruga u Splitu, kao sedmi u nizu statuta koje je objavila ova izdavačka kuća.

Autorski predgovor ovom izdanju (5-13) pruža niz temeljnih podataka o korištenim i konzultiranim rukopisima, te napomene vezane uz priređivanje rukopisa za tisak i njegovo prevođenje na hrvatski jezik. Opširni uvodni dio, naslovljen *Lokalna samoupravna vlast na Mljetu (po Statutu) u doba Dubrovačke komune/republike* (15-58) stručni je komentar Statuta. Uz kratak povijesni pregled razvoja Mljeta sadrži razmatranje o njegovu položaju, odnosno o značajkama lokalne samouprave i analizu pravnih odredaba. Posebno valja upozoriti na zanimljivu analizu korištenja, značenja i međusobnog odnosa pojmova *universitas* i *communitas*, čemu su autori s pravom posvetili dosta pozornosti. Objavljeni tekst statuta donosi usporedni prijepis rukopisa iz XV. stoljeća i njegov prijevod na hrvatski jezik (59-177). Ovaj je statut u mnogočemu sličan nešto starijem Lastovskom statutu, a oba su vjerojatno uzor imala u Dubrovačkom statutu. Posebnu zanimljivost Mljetskog statuta predstavlja jednostavnost društvene strukture, odnosno nepostojanje staleške podjele na plemiće i neplemiće. Stariji dio Statuta čini 68 članaka, dopunjenih brojnim člancima i odredbama nastalim između 1494. i 1760. godine. Kako je naprijed navedeno, uz tekst Statuta tiskan je i tekst zaključaka Mljetskog zbora (*Consulta a Meleda*, 180-209). Kako u naslovnom dijelu ovog rukopisa stoji, Mljetski zbor održavao se svake godine u Babinom polju prigodom dolaska novog kneza. Ovdje je riječ o zaključcima donesenim između 1774. i 1782. godine, grupiranim u 31 članak.

Izdanje Mljetskog statuta obogaćeno je slikovnim priložima, popisom novčanih jedinica i mjera, sažetcima na talijanskom i engleskom jeziku (221-235), te kazalom Statuta (237-256) i kazalom Zbora (257-264). Ovo je vrijedno izdanje još jedan pomak u nizu nastojanja za olakšavanjem dostupnosti srednjovjekovne pravno-povijesne baštine suvremenim istraživačima, ali i – zahvaljujući prijevodu teksta – njezinim približavanjem širem čitateljstvu.